

จากข้อมูลที่ปรากฏในบทความวิจัยเรื่อง “พื้นที่จิตวิญญาณคนนครศรีธรรมราช” มีข้อคิดเห็นดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เหมือนกับชื่อบทความวิจัย เห็นว่ากว้างเกินไปและเป็นนามธรรม ควรเพิ่มความชัดเจนให้วัตถุประสงค์ของ “พื้นที่ทางจิตวิญญาณ” ว่าจะอธิบายหรือศึกษาประเด็นใดด้วยคำถาม เช่น what where when why หรือ จะเน้นที่การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภูมิประเทศกับพื้นที่จิตวิญญาณก็อาจเป็นไปได้ถ้ามีข้อมูลที่ได้จากการศึกษามากพอ
2. การอธิบายผลการศึกษา เรื่องลักษณะภูมิประเทศกับความเชื่อด้านพื้นที่จิตวิญญาณแต่ละประเภทว่ามีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมนั้น เห็นว่าผลการศึกษายังไม่ชัดเจนที่จะตอบได้ว่ามีความสัมพันธ์กัน เนื่องจากผลส่วนใหญ่แล้วในทุกพื้นที่ของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับพื้นที่ทางจิตวิญญาณที่เป็นชื่อบุคคลมากกว่า (แล้วชื่อคนไปเกี่ยวข้องกับพื้นที่/ภูมิประเทศอย่างไร?) ดังนั้นในส่วนของการอภิปรายผลในเรื่องของความสัมพันธ์ฯ จึงยังไม่ชัดเจนนัก เห็นว่าเป็นเพียงแค่การจำแนกประเภทของรูปเคารพ (Sign, สัญลักษณ์) มากกว่า หรืออาจจะเพิ่มเติมให้เห็นถึงความเหมือน/ต่างระหว่างรายละเอียดพิธีกรรม-บวงสรวง-การบน-การแก้บน ระหว่างพื้นที่ (เขา รากลุ่ม พรุ ชายฝั่ง) กับประเภท (คน สัตว์ ต้นไม้) ของพื้นที่จิตวิญญาณ
3. เช่นเดียวกันกับแผนที่พื้นที่ทางจิตวิญญาณที่ปรากฏในผลศึกษาน่าจะเป็นแผนที่การจำแนกประเภทของรูปเคารพหรือสัญลักษณ์(sign) เนื่องจากถ้าใช้คำว่าพื้นที่ควรจะมีเรื่องของ space เข้ามาเกี่ยวข้อง
4. วัตถุประสงค์ของบทความมีเรื่องการจัดทำฐานข้อมูล แต่ในเนื้อหายังไม่มีการกล่าวถึงผลของการทำฐานข้อมูล ได้ฐานข้อมูลอะไร ฐานข้อมูลมีลักษณะอย่างไร มีเพียงการแสดงผลแผนที่เท่านั้น
5. ในบทสรุปและอภิปรายผลที่มีการอภิปรายผลไปถึงความเป็นพื้นที่จิตวิญญาณ ตลอดจนถึงเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากร เป็นต้น แต่ข้อมูลที่มีอยู่ในผลการศึกษาของบทความนี้ยังเน้นหนักและเด่นไปที่ไปที่การจำแนกรูป(สัญลักษณ์)เคารพของคนนครฯ ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่างานวิจัยฉบับสมบูรณ์อาจมีข้อมูลในส่วนนี้แต่อาจจะตัดบางส่วนขอผลการศึกษาทั้งหมดมาเรียบเรียงเป็นบทความวิจัยนี้
6. การศึกษาพื้นที่จิตวิญญาณนั้นโดยส่วนตัวมีความเห็นว่าการศึกษาเรื่องพื้นที่จิตวิญญาณนั้นไม่ใช่เฉพาะแค่บริเวณที่เป็นรูปเคารพและพิธีกรรมที่ทำต่อรูปเคารพเท่านั้น แต่ยังหมายวิถีของพื้นที่ชุมชน/หมู่บ้านที่มีรูปเคารพ หรือมีความเชื่อต่อรูปเคารพนั้น ดังนั้นพื้นที่จิตวิญญาณจะแสดงถึงอัตลักษณ์ของชุมชน/พื้นที่นั้น ๆ สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญา ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสภาพแวดล้อม(พื้นที่) และการปรับตัวในการอยู่กับธรรมชาติตั้งแต่อดีต รวมไปถึงการสืบทอดวัฒนธรรมจนถึงปัจจุบัน ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นถิ่นที่ของพื้นที่นั้นได้

ข้อเสนอแนะ

ควรปรับแก้ข้อบกพร่อง ปรับวัตถุประสงค์ของบทความ และปรับปรุงบทสรุปและอภิปรายผลของบทความนี้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาของผลการศึกษาลึกที่ปรากฏในบทความนี้ ซึ่งบทความวิจัยอาจจะเป็นบางประเด็นหรือบางส่วนของผลการวิจัยโดยรวมทั้งหมดก็ได้